

Оцінка кредитного ризику та способи захисту від нього

У статті висвітлена низка актуальних проблем, пов'язаних з кредитним ризиком та проблеми його об'єктивного оцінювання. Запропоновано класифікацію методів управління кредитним ризиком кредитного банку.

Ключові слова: ризик, кредитний ризик, позичальник, банківська діяльність.

Одним із головних напрямів діяльності банків є акумулювання грошових ресурсів і спрямування їх на кредитування суб'єктів господарської діяльності. Значну питому вагу серед прибутків банку займають прибутки від кредитної діяльності. Кредитування дає можливість банкам заробляти значні доходи, але водночас супроводжується певними ризиками, пов'язаними з неповерненням позичальниками основного боргу й відсотків за позичками.

Оскільки ризик є притаманною рисою банківського кредиту, під впливом певних негативних причин, які залежать або від банку, або від позичальника, або діють незалежно від них, звичайні позички можуть перетворитися на проблемні або безнадійні. Тому комерційні банки повинні володіти певними заходами для запобігання виникнення збитків від кредитної діяльності. Одним із важливих напрямків, на мою думку, є підвищення вимогливості до оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників.

Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених з питань оцінки ризиків у банківській діяльності знайшли відображення у працях О.В. Дзюблюка, А.М. Мороза, В.В. Вітлінського, Л.О. Примостки та інших.

Кредитний ризик, як правило, в нас на Україні визначається вже після того, як стає зрозумілим: позичальник схильний до прострочення. При цьому застосовують принцип поділу кредитів на 5 груп (стандартні, під контролем, сумнівні, небезпечні, безнадійні) залежно від забезпеченості кредиту заставою й строків простроченої заборгованості. Кожна група має певний розмір відрахувань до резерву (відповідно 2; 5; 20; 50 і 100 %). Але проблема полягає саме в тому, що подібне визначення здійснюється пізно, бо позичальник уже опинився в скрутному становищі через свій незадовільний фінансовий

стан. Тому дуже важливою вважається оцінка фінансового стану позичальника ще на етапі розгляду питання про надання кредиту. Саме такий підхід і треба застосовувати для відбору надійних клієнтів для кредитування.

Оскільки надання кредитів, головна функція банку, то оцінка кредитного ризику є дуже актуальною.

Кредитний ризик - це вірогідний спад прибутку банку й утрата частини акціонерного капіталу в результаті неспроможності позичальника погасити борг і сплатити відсотки.

Оцінка кредитних ризиків виконується у два етапи:

- 1) попередня оцінка позичальника;
- 2) оцінка фінансового стану позичальника.

Фінансовий аналіз кредитоспроможності клієнта виконується за допомогою системи коефіцієнтів. Система фінансових коефіцієнтів кредитоспроможності клієнта включає чотири групи показників:

- коефіцієнти структури капіталу;
- коефіцієнти ліквідності;
- коефіцієнти активності;
- коефіцієнти прибутковості.

Грошовий потік - це здатність організації покривати свої витрати і погашати свої зобов'язання власними ресурсами.

Аналіз грошового потоку передбачає співставлення притоку й відтоку коштів за заданий період, що дозволяє оцінити здатність позичальника погасити свої зобов'язання. Період для аналізу грошового потоку вибирається в залежності від строку на який надається кредит. Елементами притоку коштів є: прибуток, амортизація, збільшення акціонерного капіталу, залучення нових позик. Елементами відтоку коштів за період є: сплата податків, відсотків, дивідендів, штрафів; погашення позик; додаткові вкладення клієнтів у запаси, дебіторську заборгованість, інші активи, основні фонди. Різниця між притоком і відтоком коштів визначає величину загального грошового потоку. Зростання залишку запасів, дебіторів та інших пасивів протягом періоду означає відтік коштів і показується зі знаком "-", а зменшення залишку - приток коштів і фіксується зі знаком "+".

Аналітична робота банку з оцінювання кредитоспроможності позичальників є основним

способом управління кредитним ризиком, але навіть глибокий аналіз не може служити надійною гарантією погашення отриманих кредитів.

Оцінка ризику здійснюється за 5 критеріями:

- 1) репутація - співбесіда з позичальником. Інформація подається в письмовій формі та додається до кредитної документації.
- 2) можливості - спроможність позичальника одержувати кошти за всіма своїми операціями та здатність управляти коштами.
- 3) капітал - готовність позичальника використовувати власний капітал у проєкті, на який береться кредит.
- 4) умови - аналіз стану місцевої, регіональної і загальнонаціональної економіки.
- 5) застава - надійне забезпечення кредиту у формі застави чи гарантії може певною мірою компенсувати втрати.

Досить ефективним способом мінімізації кредитного ризику є управління загальним портфелем банківських позик. Цей метод заснований на ретельному аналізі банком власного кредитного портфеля, що являє собою сукупність вимог банку за кредитами, які класифіковані на основі критеріїв, пов'язаних із різними факторами кредитного ризику. Аналітична робота в цьому напрямі дозволяє правильно оцінити величину резервного фонду необхідного для покриття можливих витрат за позичковими операціями, а також дає можливість визначити оптимальні напрями поліпшення структури кредитного портфеля банку. Це здійснюється розподілом кредитних вкладень банку серед більшої кількості позичальників на мінімізацію суми кредиту, виданого одному клієнту.

Існує декілька способів захисту від кредитного ризику:

- 1) лімітування кредитів - це спосіб установлення сум граничної заборгованості по позиках конкретному позичальнику. Акціонерні комерційні банки використовують таку форму лімітування кредитів, як кредитна лінія, яка представляє собою юридично оформлене зобов'язання банку перед позичальником надати йому протягом визначеного періоду кредити в межах установленого ліміту;
- 2) диверсифікація кредитних вкладів представляє собою розподіл кредитних засобів між різними суб'єктами. Чим більшої кількості позичальників будуть передані на користування кошти, тим менше буде ступінь ризику неповернення кредиту, оскільки ймовірність

банкрутства багатьох позичальників значно нижче ймовірності банкрутства одного або декількох позичальників.

3) вивчення й оцінка кредитоспроможності позичальника - вивчається фінансовий стан позичальника, ліквідність балансу, ефективність використання власних і позичених засобів;

4) вимога від клієнтів якісного забезпечення по виданим кредитам - застава позичальником майна, яке при неповерненні кредиту переходить у власність банку;

5) оперативність при стягненні боргу - банк повинен підтримувати з позичальником контакти протягом усього строку користування позицією. Банк має слідкувати за справами клієнта й у випадку виникнення у нього проблемних ситуацій, прийняти відповідні міри, щоб захистити свої інтереси;

б) страхування кредитних операцій означає, що банки повинні створювати страхові фонди як на мікро-, так і на макрорівні, а також страхувати окремі високоризиковані кредитні договори в спеціальних страхових організаціях.

Отже, можна зробити висновок, що банки самі зацікавлені в покращенні своїх підходів до моделювання кредитного ризику. Зростаюча конкуренція на кредитних ринках зробила помилки при обчисленні кредитних ризиків особливо критичними для банків, які, надаючи кредити, самі є боржниками. Це все зробило кредитний ризик ще складнішим для оцінювання, що посилює тиск на банки щодо покращування методів управління кредитними ризиками та вироблення підходів до ефективнішого використання економічного капіталу.

На мою думку, важливість цієї теми для України полягає в тому, що в умовах, які склалися, банки особливо зацікавлені в надійних методах оцінки кредитного ризику, до того ж використання різних способів та моделей при роботі з ризиками дає змогу банкам оптимізувати свою кредитну політику. Я вважаю, що використання передових підходів до оцінки кредитного ризику та управління ними допоможе стабілізації банківського сектора України.

Список використаної літератури

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність”.

2. Примостка Л.О. Кредитний ризик банку: проблеми оцінювання та управління //ФУ.-2004.-№8.-с.118-125.
3. Раєвська Т.М. Практичні підходи до оцінки ризиків у діяльності банків //Вісник НБУ.-2005.-№8.-с.9-14.
4. Романенко Л.Ф.Ризики у банківській діяльності // ФУ.-2003.-№5.-с.121-127.